

Obsah.....	3
Úvod.....	9
1 České Slezsko v současnosti a procesy na jeho území.....	13
1.1 Vymezení území českého Slezska.....	13
1.2 Polycentrická struktura osídlení a vztahy mezi sídly.....	20
1.2.1 Role měst.....	25
1.2.2 Tradiční typy venkovských sídel českého Slezska	32
1.2.2.1 Plužina	33
1.2.2.2 Vsi soustředěné	34
1.2.2.3 Vsi s volnějším půdorysem	37
1.2.2.4 Vsi přírodní a rozptýlené	38
1.2.2.5 Zvláštní typy vsí.....	40
1.2.2.6 Geografické rozšíření sídelních typů vsí v českém Slezsku	40
1.2.2.7 Shrnutí venkovského osídlení.....	41
1.3 Základní přírodní charakteristika území	44
1.3.1 Geologie	44
1.3.2 Geomorfologie	47
1.3.3 Vodstvo	50
1.3.4 Podnebí	52
1.3.5 Přirozená krajina – chráněná krajinná oblast	55
1.4 Procesy v krajině	58
1.4.1 Kůrovcová kalamita	58
1.4.2 Od tradičního zemědělství přes kolektivizace až k dnešní ekonomizaci.....	60
1.4.3 Sucho v krajině a jeho dopad.....	61
1.4.4 Kvalita ovzduší v česko-polském příhraničí.....	63
1.4.5 Nová divočina.....	64
1.4.6 Nepůvodní a invazní druhy rostlin a živočichů	66
1.4.7 Vybrané přírodní extrémny a jejich dopady	69
1.4.8 Vývoj těžební krajiny.....	71
1.4.9 Antropogenní procesy v krajině	73
1.4.10 Ztracená identita sídelního prostoru – zánik sídel v českém Slezsku ve 20. století	75
1.5 Sociodemografické a ekonomické procesy	77
1.5.1 Vylidňování území.....	77
1.5.2 Stárnutí.....	79
1.5.3 Změna rodiny	80
1.5.4 Vliv globalizace na mikroregionální struktury	84

1.5.5 Rozdíly v regulaci umisťování staveb pro bydlení ve stavebních řádech pro Moravu a Slezsko	85
1.5.6 Industrializace a reindustrializace	87
1.5.7 Rozvoj podnikání	90
1.6 Doprava jako modernizační prvek českého Slezska:	
současný stav a výhledy vybraných oblastí	93
1.6.1 Vývoj dopravních vazeb v 19. a 20. století	93
1.6.2 Vývoj dopravy do roku 2020	96
1.6.2.1 Dálnice	97
1.6.2.2 Modernizace železnice	99
1.6.2.3 Integrované dopravní systémy	99
1.6.2.4 Vlaková tramvaj	100
2 Historický vstup k vývoji českého Slezska	103
2.1 Moravsko-slezské pomezí ve středověku a raném novověku (nástin vývoje historických územních celků do roku 1740)	103
2.1.1 Opavsko	108
2.1.2 Krnovsko	112
2.1.3 Nisko-Grodkovsko (Jesenicko)	113
2.1.4 Těšínsko	115
2.1.5 Moravské enklávy ve Slezsku a tzv. moravský klín	123
2.2 Postavení rakouského Slezska v habsburské monarchii a vnitřní administrativní struktura v letech 1742–1918	126
2.2.1 Historické okolnosti vzniku rakouského Slezska	126
2.2.2 Správní vývoj do poloviny 19. století	135
2.2.3 Od revolučních let 1848/1849 do zániku monarchie	143
2.3 Postavení Slezska v Československu – správní vývoj	149
2.3.1 Veřejná správa za první republiky	152
2.3.2 Rozdělení Slezska po mnichovské dohodě a vznik protektorátu	155
2.3.3 Poválečné uspořádání	159
2.3.4 Zánik zemského zřízení	160
2.3.5 Severomoravský kraj	162
3 Vývoj kulturní krajiny českého Slezska	165
3.1 Současná krajina českého Slezska na digitálním modelu reliéfu	168
3.2 Venkov. Zemědělská a lesozemědělská krajina	171
3.3 Lesní (lesohospodářská) krajina	175
3.3.1 Exkurz: Vývoj lesních porostů na Karvinsku v 19. a 20. století	181
3.4 Rybníční krajina a voda v krajině	185
3.5 Krajiny horských holí	196

3.6 Urbanizované krajiny	197
3.6.1 Sídlní krajina	198
3.6.1.1 Charakter osídlení českého Slezska.....	198
3.6.1.2 Exkurz: Formování ostravské sídelní aglomerace.....	201
3.6.1.3 Zámecké a městské parky českého Slezska	204
3.6.1.4 Stromořadí, aleje a památné stromy	208
3.6.2 Těžební krajina	210
3.6.2.1 Vliv těžby nerostných surovin na krajinu	223
3.6.2.2 Rekultivace hornické krajiny ostravsko-karvinského revíru.....	232
3.6.3 Industriální krajina	235
3.6.3.1 Ostravsko – ocelové srdce republiky v letech 1948–1989.....	237
3.6.3.2 Exkurz: Industriální krajina – modelový příklad Vítkovic.....	240
3.7 Vývoj dopravy.....	243
3.7.1 Vývoj dopravy – silniční síť.....	243
3.7.2 Vývoj dopravy – železnice	246
3.7.3 Vegetace železničních a silničních komunikací a vliv dopravních staveb na fragmentaci krajiny	248
3.8 Návrat k přírodě – turismus, rekreace a sport	249
3.9 Vztah člověka a krajiny na území českého Slezska	255
3.9.1 Hodnocení krajiny českého Slezska a porovnání oblastí.....	256
3.9.2 Jeseníky	259
3.9.3 Opavsko	260
3.9.4 Hlučínsko.....	262
3.9.5 Ostravsko	264
3.9.6 Těšínsko	267
4 Obyvatelstvo českého Slezska v druhé polovině 19. a ve 20. století	271
4.1 Vývoj počtu obyvatel	271
4.2 Mechanická měna.....	281
4.2.1 Teritoriální pohyb obyvatelstva v letech 1869–1910.....	281
4.2.2 Migrační pohyby od roku 1918 do konce 80. let 20. století.....	288
4.3 Náboženská skladba.....	294
4.3.1 Katolické obyvatelstvo	294
4.3.2 Evangelické obyvatelstvo.....	295
4.3.3 Židé	296
4.3.4 Náboženská skladba za první republiky	297
4.3.5 Situace po druhé světové válce	301
4.4 Jazyková a národnostní skladba.....	304
4.4.1 Obyvatelstvo podle obcovacího jazyka do roku 1910	304

4.4.2 Národnostní skladba po první světové válce.....	307
4.4.3 Proměna národnostního složení po druhé světové válce.....	313
4.5 Obyvatelstvo podle pohlaví a věku.....	318
4.6 Nástin vývoje přirozené měny obyvatel.....	330
4.6.1 Přirozená měna do první světové války.....	330
4.6.2 Vývoj přirozené měny v meziválečném období.....	336
4.6.3 Přirozená měna po druhé světové válce.....	343
5 Svět na hranici kultur – kulturní obraz českého Slezska v 19. a 20. století.....	349
5.1 Průmysl kulturním hybatelem v českém Slezsku – vliv na formování mentality a kolektivní identity obyvatel.....	349
5.2 Proměny církevní správy ve Slezsku.....	365
5.2.1 Římskokatolická církev.....	365
5.2.2 Protestantské církve.....	379
5.2.2.1 Českobratrská církev evangelická.....	380
5.2.2.2 Slezská církev evangelická augsburského vyznání.....	380
5.2.2.3 Luterská církev evangelická a. v. v České republice.....	383
5.2.2.4 Německá evangelická církev v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.....	384
5.2.2.5 Malé protestantské církve.....	385
5.2.3 Církev československá (husitská).....	385
5.2.3.1 Starokatolická církev.....	387
5.2.4 Slezská identita v církvích.....	388
5.3 Národnostní vývoj, identifikační nabídky a kolektivní identity.....	389
5.3.1 Exkurz: Soupeření na Těšínsku a o Těšínsko.....	415
5.3.2 Exkurz: Hlučínsko – specifická identita utvářená specifickým vývojem.....	426
5.4 Židovské náboženské obce v rakouském Slezsku. Proměny jejich náboženského, národnostního a politického profilu.....	435
5.5 Šlechtická kultura.....	447
6. Identita a kolektivní paměť obyvatelů Slezska.....	475
6.1 Identita – všeobecný pohľad, teoretické východiská skúmania územnej, regionálnej, národnej a kultúrnej identity.....	475
6.2 Kolektívna pamäť.....	477
6.3 Otázky regionálnej a národnej identity a kolektívnej pamäti obyvateľov Sliezska historickej retrospektíve.....	478
6.3.1 Výskumy Slezského ústavu SZM (ČSAV).....	479
6.4 Identita a kolektívna pamäť obyvateľov Sliezska dnes.....	482
6.4.1 Metodika zberu dát.....	482
6.4.2 Základný a výberový súbor.....	483
6.4.3 Vzťah obyvateľov Sliezska k regiónu.....	485

6.4.4 Regionálna identita – kvalita života v Sliezsku.....	487
6.4.5 Identita hierarchizovaného priestoru	494
6.4.6 Vnímanie odlišnosti Sliezska a jeho obyvateľov od ostatných oblastí Česka....	497
6.4.7. Národnostné menšiny v Sliezsku	504
6.5 Sliezsko – kolektívna pamäť.....	507
6.5.1 Historické udalosti a osobnosti Sliezska.....	508
6.5.2 Ľudová kultúra v Sliezsku	515
6.5.3 Miesta pamäti českého Sliezska.....	519
6.6 Špecifická miesta pamäti.....	522
6.6.1 Mizející těžní věže	522
6.6.2 Lázeňství.....	532
6.6.3 Dřevěné kostely jako místa paměti	540
7 Závěr	551
8 Přílohy	565
8.1 Doprovodné tabulky a mapy	565
8.2 Důvody rozptýlené slezské zástavby	579
8.3 Opuštěné sedimentační nádrže cukrovaru Opava-Vávrovice – útočiště ohrožené mokřadní fauny dvoukřídlého hmyzu	584
Summary	594
Streszczenie	598
Seznam zkratk.....	602
Seznam obrázků	604
Seznam tabulek.....	616
Seznam literatury	620
Místní rejstřík.....	676